

"Door overmacht van moderne middelen is Duitsland erin geslaagd onze weerstand te breken. Ik roep u op om door een waardige en rustige houding tijdens de bezetting die komen gaat den eerbied van den vijand af te dwingen."

Generaal Henry Winkelman, opperbevelhebber Land- en Zeemacht, Mei 1940

LOOSDRECHT IN OORLOG

Op vrijdag 10 mei 1940 wordt ook Loosdrecht opgeschrikt door het geronk van een grote hoeveelheid zware vliegtuigen en heftig schieten. De bewoners van Oud- en Nieuw-Loosdrecht beseffen nog voordat de radio alarmende berichten verspreid dat de dreiging werkelijkheid is geworden; Nederland is in oorlog met de Duitsers.

De opperbevelhebber van de bezetter maakt bekend dat de Duitse weermacht de volledige vrijheid van personen en eigendommen waarborgt. "Wie zich rustig gedraagt, heeft niets te vrezen." Van deze geruststellende woorden is niet iedereen overtuigd.

De evacuatie - maandag 13 mei 1940

Al ruim voor de oorlog heeft de Nederlandse regering een uitvoerig evacuatieplan bedacht en verspreid. Om de Duitsers tegen te houden, is de overheid van plan een deel van ons land onder water te zetten (inunderen), waaronder de 'polders' rondom Loosdrecht. In de eeuwen daarvoor bleek het opwerpen van een 'waterlinie' een goed werkend afweersysteem.

Rond 15.00 uur wordt een begin gemaakt met het vertrek van de bewoners van Oud-Loosdrecht. Hierna zijn de bewoners van Nieuw-Loosdrecht aan de beurt. De zorgvuldig voorbereide operatie verloopt ordelijk; de bevolking toont zich volgzzaam en rustig.

Met de uittocht van de bewoners van de buurtschappen Oud-Over en Mijndren duurt de evacuatie tot ver na middernacht. De Loosdrechtse bevolking wordt tijdelijk opgevangen in Egmond aan Zee, Egmond Binnen en Heiloo. Slechts enkele personen blijven achter. Burgemeester Jhr. Q.J. van Swinderen verlaat op dinsdag 14 mei om ongeveer elf uur als een van de laatsten het dorp.

Na een paar dagen keren de bewoners alweer terug; Nederland ziet af van de inundatie. Tegen een vijand met zo'n luchtmacht is geen waterlinie opgewassen.

Wat deed dat verzet nou eigenlijk?

Een bijzondere eigenschap van veel verzetsgroepen in Nederland is hun zwijgzaamheid na de oorlog. Alsof ze na de bevrijding met elkaar afspreken: 'Dit is ons geheim en dat laten we nu achter ons. Niemand hoeft precies te weten wat wij hebben gedaan.' Natuurlijk weten we wel dat de verzetsgroepen illegale kranten maken en verspreiden, mensen helpen onderduiken en de communicatie van de Duitsers saboteren. Ook vervalsen ze persoonsbewijzen en voedselbonnen, maar de echte details over hun dagelijkse

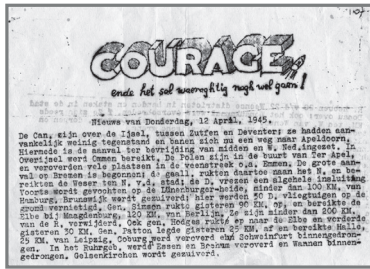
leven horen we zelden. Gelukkig komen langzaam wat verhalen los. De belangrijkste verzetsgroep in Loosdrecht zijn de Burgerlijke Strijdkrachten (BS), opgericht door dominee Jan Versteegt, predikant van de gereformeerde kerk in Nieuw-Loosdrecht. De dominee houdt zich vanaf de kansel nooit in. Hij waarschuwt voor 'het beest uit de afgrond' en na een preek in Amersfoort met de nodige verwijten aan het adres van de gehate bezetter, dient een kerkgang, lid van de N.S.B., een aanklacht tegen hem in bij de burgemeester.

Versteegt wordt opgepakt, zijn rol als verzetsleider is uitgespeeld. Toch is het verzet niet gebroken en gaat de groep verder onder leiding van verzetsheld en naamdrager van dit plantsoen: Jaap Zeldenrijk (alias Jaap Haan). Door een aantal nieuwsgierige oorlogskinderen en de dagboeken van onder anderen Dirk Lagerman, Rie van Schaik, Bep Scherpel en Jacob Streefkerk krijgen we toch een aardig beeld van Loosdrecht in de oorlog en het verzet. Maar wie precies in het Loosdrechts verzet hebben gezeten weet niemand. Na de oorlog blijkt dit in heel Nederland lastig te achterhalen, al was het maar omdat mensen zich tegen het eind van de oorlog bij verzetsgroepen aansluiten, terwijl de kust al bijna veilig is. Zij willen graag als verzetsheld uit de strijd komen...

Rie van Schaik - Koerier

Een echte lokale verzetsheld is Rie van Schaik. Met haar dagboeken is zij na de oorlog een belangrijke informatiebron, maar als koerier is Rie tijdens de oorlog een cruciale schakel in het overbrengen van informatie. Voor koerierswerk worden

jonge vrouwen ingezet. Door het oog van de Duitse bezetter is een vrouw niet interessant. Ze loopt daarom minder gevaar en is de ideale boodschapper. Rie van Schaik brengt het blad Courage rond. In deze krant worden de ontwikkelingen en het verloop van de oorlog verteld. Ook brengt ze distributiebonnen, persoonsbewijzen en soms radioapparatuur of zelfs wapens naar geheime locaties. Daarnaast beluistert Rie de uitzendingen van de BBC. Ze maakt daar verslagen van die onder een vaste groep van ongeveer 60 lezers worden verspreid. Helden.

FUSILLADE - DE WILLEKEURIGE DOOD

Op de zuil van het monument staan naast de 12 Loosdrechtse oorlogsslachtoffers ook de namen van de mannen die op 20 maart 1945 worden gefusilleerd in Loosdrecht. Maar waarom eigenlijk? Een paar dagen voor 20 maart wordt in Loosdrecht een aanslag gepleegd op een zogenaamde 'feldweibel' - vergelijkbaar met een Nederlandse sergeant. De feldweibel wordt direct na de aanslag geholpen door Loosdrechtse bewoners, maar overlijdt een paar dagen later. Dit soort aanslagen wordt door de Duitsers meestal met heftige wraakacties beantwoord. Zo ook nu. Een groot aantal - vooral - mannen is gedurende de oorlog gevangen gezet in Kamp Amersfoort. In dat kamp zit op dat moment ook een groep verzetsstrijders uit Ede en omgeving, opgepakt na een wapendropping. Na de aanslag op de feldweibel worden 10 van hen in een vrachtwagen naar Loosdrecht gereden en gefusilleerd tussen de plek van het huidige monument en wat nu de Jan Steenlaan is.

Op het bord naast het monumentale beeld staan geen tien, maar negen namen. Dit komt omdat één naam na de oorlog van het monument is geschrapt; deze jonge man blijkt tijdens de oorlog aan de andere kant te hebben gestaan.

Opdat wij niet vergeten

Sybrandus Petrus G.J. van Angeren uit Soesterberg, geboren 14-3-1920
Cornelis Garritsen, 'Corrie' uit Ede, geboren 19-11-1921 te Hoensbroek
Gerhard ten Have uit Zeist, geboren 17-12-1924 te Metman
Folkert G. Roosjen, 'Fok' uit Ede, geboren 7-6-1912 te Hillegersberg
Peter Roseboom, 'Piet' uit Bennekom, geboren 14-12-1919 te Bennekom
Cornelius Anthonius van Rijn uit Wijk bij Duurstede
Rijk Tigelaar, 'de Rijk' uit Ede, geboren 15-12-1912 te Ede
Cornelis Verduijn, 'Kees' uit Ede, geboren 6-4-1907 te Alkemade
Hielke van Vliet uit Bennekom, geboren 20-12-1917 te Amsterdam

Eeuwig dankbaar

Het Loosdrechts verzet is voor veel vaste en tijdelijke inwoners levensreddend geweest. Op deze plek maken wij niet alleen een diepe buiging voor de slachtoffers en de verzetsstrijders die hier worden genoemd en van wie heldhaftige verhalen zijn doorverteld. Dit plantsoen, met het oudste oorlogsmonument van Nederland, is ook een teken van diep respect naar al die vrouwen, mannen en kinderen die een stille strijd voerden om Nederland, en Loosdrecht in het bijzonder, door de Tweede Wereldoorlog te helpen.

Opdat wij nooit vergeten